

Jeunet & Caro

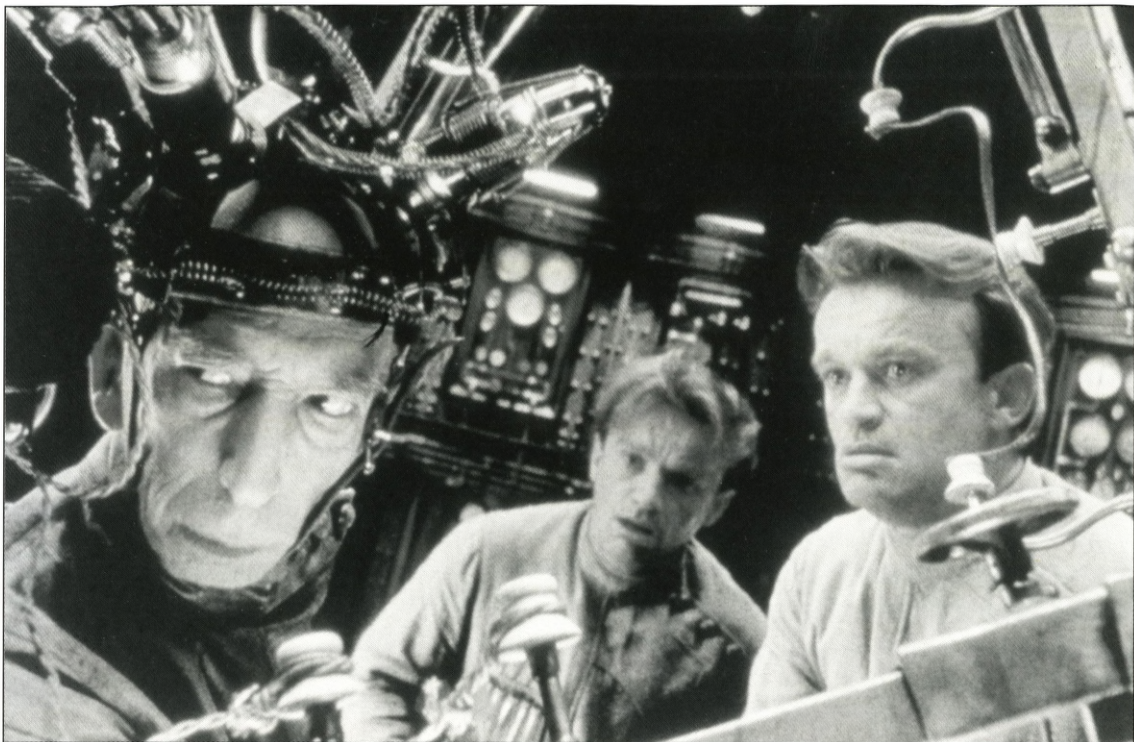
Underlige eksistenser, uforudsigelige situationer og besynderlige handlingsoptrin, fremstillet i en ekstrem og ofte overrumplende lyd- og billedstil, der kombinerer det grotesk-bizarre med det poetisk-rørende. Sådan kan man karakterisere de franske instruktørmakkeres film

Med *Delicatessen* (1991) og senere *La cité des enfants perdus* (1995, *De fortabte børns by*) markerede Jean-Pierre Jeunet (f. 1954) og Marc Caro (f. 1956) sig som instruktørpar med to skæve og eventyrlige filmfortællinger, der udfolder sig i stærkt stiliserede og sære universer. Begge film byder på underlige eksistenser og besynderlige optrin, der leveres i en ekstrem og ofte overrumplende lyd- og billedstil uden nogen form for smålig omgang med scenografi og special-effekter. Her kombinerer de uforudsigelige og finurlige situationer det grotesk-bizarre med det poetisk-rørende. Jeunet har siden (og uden Caro) lavet den mere genre-ordinære *Alien Resurrection* (1997, *Alien: Genopstandelsen*) med en siden den forrige Alien-film død men nu i kraft af DNA-teknologi genopstanden Ripley (Sigourney Weaver) samt *Le Fabuleux destin d'Amélie Poulain* (2001), en romantisk komedie om den uskyldige Amélie (Audrey Tautou), for en gangs skyld udspillet i en mere genkendelig kulisse, nemlig Paris.

Jeunet og Caro har siden 1978 (med *L'Évasion*) lavet eksperimentelle - delvist animerede - kortfilm og musikvideoer - både sammen og hver for sig. Jeunets kun syv minutter lange men højekspressive og mesterlige sort-hvide *Foutaises* (1989) byder på komiske scener og optrin, trickoptagelser, gamle filmklip, tegneserier og animation. Filmen har den lille, bred-

mundede og rart udseende Dominique Pinon som gennemgående person og fortællerstemme og kredser om sanselighed og erindring: f.eks. behaget ved at åbne en bog, som der drysser sandkorn ud af fra en fjern sommerferie eller at se gamle film og, omvendt, ubehaget ved at rykke hår ud af næsen eller at tænke på hvad der er *inden i* en smuk kvinde. I sine omskiftelige kombinationer af komik, stilistisk pågængelighed, poetisk tone og pudseløjerlig opfindsomhed peger den fremad, men er uden den (ikke mindst af Caro tilførte) stærkt artificielle scenografi og eventyrlige atmosfære, som gennemtrænger de to fælles spillefilm.

Bestialsk opfindsomhed. *Delicatessen* foregår i et evigt tåget, natligt og gulbrunt efterkrigsunivers (tøj, biler, musik og rekvisitter signalerer overvejende 1940'erne, mens andre ting peger længere frem) omkring en slagterbutik i en fugt-ramt beboelsesejendom. Der er mangel på kød, og gennem avisen "Hårde tider" annoncerer slagteren (Jean-Claude Dreyfus) lejlighedsvis efter nye medhjælpere, der så siden - med de øvrige beboeres viden - slagtes og sælges til beboerne i diverse udskæringer. Historien kompliceres, da slagterens lille, nærsynede og cello-spillende datter Julie (Marie-Laure Dougnac) forelsker sig i den nyankomne medhjælper, Louison (Dominique Pinon),

De fortabte børns by

en tidligere cirkusklovner. I et opgør med faderen og hans morderiske planer allierer hun sig med en vegetarisk undergrundshær, Les Troglodistes, der lever i byens kloakker. Til slut dør faderen utilsigtet for egen hånd, da han søger at slå Louison ihjel.

I tilgift til denne bizarre handling befolkes filmen af temmelig sære karakterer såsom: de to legetøjsmagere der fremstiller en dims, der kan bræge som en ged; manden der i den oversvømmede og mildest talt uappetitlige kælder holder snegle til egen fortæring; Aurore (Silvie Laguna) der tror at høre en indre stemme (stemmen viser sig at tilhøre den hemmeligt forelskede legetøjsmager), og som gennem indviklede og Storm P.-agtige måder søger at tage sit eget liv og som til slut sætter ild

til hele ejendommen; de vegetariske og latexklædte frømandsoprørere med lamper i panden, der ofte bevæger sig med små hurtige, dyreagtige bevægelser (Caro spiller i øvrigt selv den ene af dem) og mange flere.

En af filmens både komiske og fascinerende fortælleteknikker er parallelbegivenheder, der på usandsynlig vis kædes sammen. Én af de gange Aurore forsøger at tage sit liv mislykkes det, fordi Louison netop i samme øjeblik banker på væggen med en hammer så stikket ryger ud til den lampe, der skulle have givet Aurore et dræbende stød i badekarret. Eller den lange og eskalerende samlejescene hvor lyden af de knirkende sengefjedre under slagteren og hans elskerinde med en metronoms taktfasthed passerer gennem

diverse luftkanaler til ejendommens øvrige beboere, der i hver sin lejlighed gør ting i takt: Louison der hængende ud fra væggen i sine elastiske seler maler loft i rytmiske træk, den cellospillende datter, damen med tæppebankeren og manden med cykelpumpen til tv'ets muntre fløjtemelodi, datterens metronom og legetøjsmageren der borer, og bedstemoderen der strikker - alt i samme markerede tempo, et tempo der øges og kulminerer med fade-rens "aaaah", idet cykeldækket springer og datteren knækker en streng på celloen.

Andre steder er der en næsten surreel poesi som da det grønne vand i slowmotion fosser fra det overfyldte badeværelse og ned gennem opgangen, eller den mime-tisk-tavse koreografi som Louison og slagterens elskerinde udfører siddende på sengen for at finde den knirkende fjeder.

Delicatessens uhyrlige, bestialske og over-dådigt morsomme opfindsomhed holdes stramt og konsekvent sammen til en meget anderledes filmoplevelse af dem man ikke lige sådan glemmer.

Kykloper og visuel excès. Jeunet & Caros næste film, *La cité des enfants perdus*, handler om en videnskabsmand, Krank (Daniel Emilfork), der bor på en olie-boreplatform på havet og som ældes hurtigt, fordi han ikke kan drømme og i øvrigt heller ikke græde eller føle. Derfor bortfører han børn for at kunne stjæle deres drømme, men fordi han skræmmer børnene får han kun deres mareridt. Han holder seks ens kloninger (alle Dominique Pinon), en diminutiv kvinde og en talende hjerne i et akvarium. De stjalne børn er gadebørn, der styres af et par kvindelige siamesiske tvillinger (Geneviève Brunet og Odile Mallet), der som en anden Fagin skraber børnenes tyvekoster ind. Børnenes bortførere er kykloper, der i stedet for

øjne har en indretning til at se med for det ene øje og som i øvrigt har en supersensitiv hørelse. One (Ron Perlman) er stærk mand i cirkus, og da hans lillebror stjæles af kykloperne går jagten med hjælp fra gadebarnet Miette (Judith Vittet), der gerne vil have en bror, en jagt som efter en række vidunderligt usandsynlige begivenheder ender med, at de siamesiske tvillinger dør, at børnene reddes og at boreplatformen og dens beboere sprænges i luften.

La cité des enfants perdus har mange af de samme æstetiske fascinationselementer som *Delicatessen*: visuel excès, ekstreme effektlyde (bl.a. lavet af Caro), bizarre optrin og personer, usandsynlige sammenkædninger af parallelle handlinger etc. Men den er mere poetisk drømmeagtig og undertiden mere sentimentalt anlagt. Filmen hylder barnets uskyld og fantasiens (og måske kunstens) himmelflugt selvom det sker på en underligt spejlvendt måde som var Alice gået gennem glasset. Badalamentis musik er bedst i de sjove og de spændende scener, men synes trods sin instrumentale enkelhed for (harmonisk og melodisk) svulstig i de mere intime scener med One og Miette.

Begge films æstetik giver sammensatte mindelser om både Méliès' stumfilm, den poetiske realisme i 1930'ernes franske film - det sidste filmklip i Jeunets kortfilm *Foutaises* er netop fra Carnés *Quai des brumes* (1938, *Tågerne's Kaj*) - diverse Jules Verne- og Dickens-filmatiseringer samt Terry Gilliams scenografiske sans for gamle og brugte ting. Samtidig dyrker de i tråd med en lang europæisk kunstfilmtradition barnet og artisten som billeder på kunstnerisk oprigtighed. Men de fremstår også som selvstændige værker, som fascinerende film med egne særprægede og uforudsigelige universer der inden for rammerne af stilens og scenografiens

sammenhængsskabende træk (og uovertruffent vellykket i tilfældet med *Delicatessen*, der forbliver den bedste af de to film), sender tilskueren på æstetisk opdagelsesrejse og gennem skiftende ople-

velsesregistre: fra det groteske og horribel ækelhed til skiftevis morbid, forunderlig og poetisk komik. Jeunet & Caros to spillefilm viser sig selv frem som film og tillader sig en æstetisk overfyldthed. Men de gør det uden at skubbe tilskueren fra sig.

Birger Langkjær

Filmografi

- 1978 L'Évasion (J&C)
- 1980 Le Manège (J&C)
- 1981 Le Bunker de la dernière rafale (J&C)
- 1984 Pas de repos pour Billy Brakko (J)
- 1985 Rude Raid (C)
- 1989 Foutaises (J)
- 1991 Delicatessen (J&C)
- 1995 La cité des enfants perdus/De fortabte børns by (J&C)
- 1997 Alien Resurrection/Alien: Genopstandelsen (J)
- 2001 Le Fabuleux destin d'Amélie Poulain (J)